

Schrijven op een plankje van was

Belangrijke documenten werden in de late middeleeuwen vervaardigd uit perkament, waarop met veer en inkt werd geschreven. Niet iedereen die kon schrijven beschikte echter altijd over zo'n kostbaar schrijfblood. Voor een paar gekrabbelde notities, het leren schrijven, of het opstellen van een conceptbrief, was een wasplankje met een stylus dan ook een veel beter alternatief.

Wie het woord 'stylus' opzoekt komt erachter dat het Engels is voor 'griffel'. Het is een pennetje van plastic of metaal dat gebruikt wordt om schermpjes aan te raken, met name bij pdas (zakcomputers). Eigenlijk dus niets nieuws onder de zon, behalve dan dat de 'touchscreens' in de middeleeuwen gewoon 'plankjes met een laagje was' waren en dat de stylus een schrijfstift is die ook al in de middeleeuwen bestond. Met behulp van het puntige uiteinde van de schrijfstift kon op het wasplankje worden geschreven. Met de vlakke bovenkant kon de tekst of (be-)rekening worden weggestreken. Handig: pen en gummetje ineen! Een aantal schrijfblokkjes kon worden bewaard in een houdertje (voedraaltje) van leer. Naast de schrijfblokkjes in het voedraaltje kon een schrijfstift van metaal worden gestoken. Tijdens opgravingen in Dordrecht zijn tot op heden geen (restanten van) wasplankjes gevonden, maar wel een aantal schrijfstiften en meerdere voedraaltjes die waarschijnlijk tot het middeleeuwse schrijffgerei kunnen worden gerekend.

Schrijfstift van messing. Deze stylus (Lanzijn) komt uit de 14e eeuw (vindplaats: Starempelen, 1997)

Onder de titel 'Buddingh' leest voor uit eigen werk' herleefde van 24 november tot en met 2 december een karakteristieke periode uit de Nederlandse poëzie. Kees Buddingh' werd in 1918 in Dordrecht geboren en bleef de stad tot aan zijn dood in 1985 trouw. In een in stijl aangeklede bouwkeet op het Scheffersplein presenteerde DiEP – archief, monumenten en archeologie Dordrecht, beeld- en geluidsmateriaal van en over deze bekende Dordtse dichter. Niet toevallig in een keet, want de avonden met Buddingh' in cultureel centrum

Grote Markt onder straatniveau

Het Chionostomaneer ter hoogte van de Grote Markt zoedi. Het ter uitgang in het midden van de 15e eeuw.

Het heeft even geduurd, maar het rapport over het archeologisch onderzoek dat in 2005 op de Grote Markt is uitgevoerd, is bijna klaar. Het rapport is meer dan een doorsnee basisrapportage en gaat behalve op sporen en structuren ook uitgebreid in op de materialen die zijn aangetroffen op

deze historische vindplaats. En dat zijn er nogal wat: keramiek, glas, klei- pijpen, bouwmaterialen, natuursteen- metaal (waaronder munten en reken- penningen), leder, dierlijke resten (zoogdier, vogel en vis) werden op- gegraven en nader bekeken. In het onderzoek wordt ook nader ingegaan op onder meer de chemische analyse van een grondmonster en het onder- zoek naar haar en hout. Het drukwerk wordt in een beperkte oplage begin 2008 verspreid. Wie thuis achter de computer alles nog eens wil nalezen kan het rapport vanaf maart 2008 lezen op www.dordrecht.nl/archeologie

Cursus 'Oud Schrift' in de regio

DiEP – archief, monumenten en archeologie Dordrecht, heeft in Hardinxveld- Giessendam een klein filiaal: het Regionaal Archiefinformatie Punt (RAP). Naast de cursussen 'Oud schrift' die in het gebouw aan het Stek in Dordrecht worden gegeven, is het nu ook mogelijk om in de Alblasserwaard deze cursus te volgen. Emile Havers, vaste docent Oud Schrift, past de cursus aan door teksten te selecteren uit 17e en 18e-eeuwse stukken uit de regio. De cursus wordt gegeven in de bibliotheek aan de Pietersweer 34 in Hardinxveld-Giessendam en begint op 31 januari 2008. De cursus duurt acht weken, telkens twee uur op donderdag- avond en kost € 100 per deelnemer. Opgeven kan telefonisch (0184-612454).

Leren beurzen en buidels

Purses in Pieces is de titel van een onlangs versche- nen boek over laatmiddeleeu- se en 16e-eeuwse leren beurzen, buidels, tassen

en foedraaltjes. Het boek vershijnt in navolging van het tot standaardwerk in de Europese archeologie verheven boek *Stepping through Time* van Olaf Goubitz, dat helemaal is toegespit op schoeisel in de late middeleeuwen. Het is auteur Goubitz wederom gelukt een uniek boek te schrijven over een nagenoeg onbekend onderwerp en een materiaalsoort die in de archeologie tot voor kort nogal

ondergewaardeerd was. Door het bekijken van ontelbare fragmenten archeologisch leer, heeft Goubitz zijn kennis kunnen uitbreiden tot deze specifieke vondsten. Daarbij is het ook leuk te weten dat het merendeel van de schoenen en tassen afkomstig is uit Dordrecht. Het boek is Engelstalig, maar door de vele foto's en prachtige (reconstructie)tekeningen van de auteur voor iedereen begrijp- lijk. *Purses in Pieces* is te verkrijgen via <http://www.halos.nl> Goubitz, O., 2007: *Purses in Pieces, Archaeological finds of late medieval and 16th-century leather purses, pouches, bags and cases in the Netherlands*, SPA Uitgevers Zwolle, ISBN/EAN 978-90-8932-004-9.

Nieuwe archeologiewet Van Malta naar Dordrecht en regio

De bescherming van het Europese archeo- logische erfgoed is al jaren geleiden zorg- vuldig vastgelegd. Om precies te zijn in 1992, toen ook Nederland het Verdrag van Malta ondertekende. Als gevolg van deze afspraken is op 1 september 2007 in ons land de nieuwe Wet op de Archeologische Monumentenzorg in werking getreden. Dat heeft gevolgen voor de dagelijkse praktijk in Dordrecht en de regio.

Het belangrijkste uitvloeisel van deze wet is, dat van nu af aan alle gemeenten in hun nieuwe bestemmingsplannen rekening moeten houden met archeologie en daar voorschriften aan moeten verbinden. Dit betekent dat archeologisch vooronderzoek vereist kan worden bij de aanvraag van een sloop-, bouw-, aanleg- of monumenten- vergunningen. Onder vooronderzoek vallen bijvoorbeeld booronderzoek en proef- sleuvenonderzoek. De gemeente bepaalt waar onderzoek plaatsvindt. In Dordrecht wordt al langer op deze manier gewerkt, waarbij zelfs een verschil is gemaakt tussen de binnenstad (binnen de Spuihaven) en het buitengebied.

In het Verdrag van Malta werd al afgespro- ken dat archeologische vondsten het best bewaard kunnen worden op de plaats waar ze zitten: de grond. Pas als de bodem wordt verstoord door bijvoorbeeld een woning- bouwproject, komen archeologen in actie. Als gevolg van de nieuwe wet laat de gemeente Dordrecht alvast een archeologi- sche waardekaart voor de stad maken. Deze kaart moet een overzicht geven van alle plaatsen op het Eiland van Dordrecht waar archeologisch onderzoek is uitgevoerd en van alle plaatsen waarvan vondstmeldingen bekend zijn. Hierdoor kan ook voor onbe- kende plekken beter worden ingeschat of er nog kans is op archeologische sporen. De waardekaart wordt gebruikt bij het uitzetten van het gemeentelijk archeologisch beleid.

Jacqueline Hoevenberg is senior archeoloog bij de gemeente Dordrecht